

# Сан есімнің мағыналық түрлері

---

**КӨРГЕНОВ ҚУАНДЫҚ**

# Сан есім дегеніміз не?

---

- Заттың санын, мөлшерін, ретін, шамасын білдіретін сөз табы. Сан есім жеке айтылғанда абстракт сандық ұғымдардың атауы болатындықтан, нақты мағыналары басқа сөздермен қарым-қатынасқа түсу кезінде, оларды сан жағынан анықтау барысында айқындалады.



# Сан есімнің мағыналық түрлері

Есептік сан есім

Реттік сан есім

Жинақтық сан есім

Топтау сан есім

Бөлшектік сан есім

Болжалдық сан есім

# Есептік сан есім

---



Есептік сан есім  
заттың нақты, дәл  
санын білдіреді.

*Қанша? неше?*

*. Мысалы: үш мың  
төрт жүз елу алты  
оқулық, он көше,  
отыз екі қала т.б.*

# Реттік сан есім

---



Реттік сан есімдер есептік сандарға **-ыншы (-інші)** жұрнақтарын қосу арқылы жасалады да, белгілі бір заттар мен құбылыстардың сандық ретін білдіру үшін қолданылады.

Нешінші?

*Тамара  
атты жетінші класта  
оқып жүрген жалғыз  
қызым бар (Сәбит  
Мұқанұлы Мұқанов)*

# Жинақтық сан есім

---



Жинақтық сан есімдер  
бірден жетіге дейінгі  
есептік сан есімдерге -ау (-  
еу) жұрнақтарын қосылуы  
арқылы жасалады.

*нешеу?*

*Түйе біреу, ат екеу,  
қасқыр бесеу (І.  
Жансүгіров)*

# Топтау сан есім



Топтау сан есімдер есептік, жинақтық, болжамдық сан есімдерге, қазіргі кезде шығыс септікке тән грамматикалық мағынадан біржола қол үзген -дан (-ден, -тан, -тен)аффиксін қосу арқылы жасалады.

Біркелкі заттар мен құбылыстардың сан мөлшердің топтап көрсетеді.

*Бір түн отырып ел адамдарын **төрттен**, бестен жиып алып, барлығына бір түрлі іс тапсырған (Мұхтар Омарханұлы Әуезов)*

# Болжалдық сан есімдер



Болжалдық сан есімдер -  
белгілі бір заттар мен  
құбылыстың сан мөлшерін  
дәл атамай, тұспалдап қана  
шамамен атайтын сөздер.

Қанша?  
Неше?

*Салтанатты  
басқосуға үш  
жүздей мейман  
келеді деп күтілуде;*



# Бөлшектік сан есім

---



*Таза математикалық ұғымға негізделген сөздер. Бөлшектік сан есімдер құрамы жағынан тек күрделі ғана болады.*

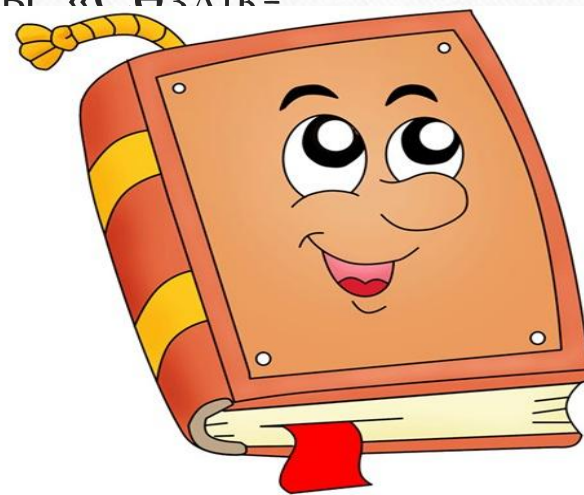
Қанша? Неше?

*Үштің екісі, жүздің жиырмасы, тоқсанның отызы т.б.*

# Пайдаланылған әдебиеттер

---

- А. Ысқақов, Қазіргі қазақ тілі, 1974 ж.
- Қазақ Энциклопедиясы, 7 том
- Тіл білімі терминдерінің түсіндірме сөздігі — Алматы «Сөзлік-Словарь», 2005 жыл.



Қорыта келгенде

---